

Meascáin agus tuaslagáin: scag an gaineamh, cuir tús le feitheamh an tsalainn

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh le próca trédhearcach ina bhfuil salann tuaslagtha agus vóta le lámha: imithe go deo, fós ann, nó níl mé cinnte? Coinnigh é in aice le próca ina bhfuil meascán gainimh, ionas go n-ainmneoidh na daltaí cé acu meascán agus cé acu tuaslagán. Tuarann na grúpaí cá bhfuil an salann agus cad a choinneoidh an scagaire siar, ansin féachann siad ort agus tú ag léiriú cón scagtha agus mias le sraith thanaí de thuaslagán salainn ar leac na fuinneoige. Scagann siad uisce gainmheach, doirteann siad a sraith thanaí féin den tuaslagán salainn, agus breacann siad an tuar, breathnóireacht ar an scagadh agus nótaí faoin mias mar atá sí anois ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe, agus fágann siad spás do na criostail níos déanaí sa tseachtain.

Cuspóirí foghlama

- Cá dtéann salann tuaslagtha i dtuaslagán a thuar agus a mhíniú
- Gaineamh neamhthuaslagtha a fháil ar ais trí scagadh inniu, agus mias le sraith thanaí de thuaslagán salainn a ullmhú le haghaidh galú mall ar leac na fuinneoige, le seiceáil sna laethanta ina dhiaidh sin
- Teacht ar an gconclúid, ó fhianaise an lae inniu, gur féidir gaineamh neamhthuaslagtha a scagadh amach, agus nár choinnigh an scagaire siar an salann tuaslagtha agus go bhfanann sé sa leacht, agus gurb iad na criostail níos déanaí sa tseachtain an cruthúnas atá in easnamh

Roimh an gcloigín: ullmhúchán

An oíche roimh ré: tuaslaig ~2 thaespúnóg de shalann boird in uisce te i bpróca trédhearcach agus lig dó fuarú go mbeidh sé go hiomlán glé; measc gaineamh tirim isteach i ndara próca. Socraigh tráidirí na ngrúpaí: uisce gainmheach, tuaslagán glé salainn, tonnadóir, páipéar scagtha, cupán folamh, mias éadomhain, lipéad, spúnóg. Priontáil leathanaigh na Dialainne Imscrúdaithe. Roghnaigh leac fuinneoige ghrianmhar dhaingean amháin, nó seilf radaitheora the (ach gan a bheith loiscneach), do na miasa go léir.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Malairt ar chostas íseal
salann boird	1	rang	ollmhargadh	aon salann mín cócaireachta
gaineamh glan tirim	1	grúpa	trealamh na scoile	grean mín nite, blaosc uibhe ghlan bhrúite, nó gráinní ríse tirime (fanann siad uile neamhthuaslagtha don chuid den obair a bhaineann le scagadh). Ná húsáid siúcra mar an solad le scagadh; tuaslagann siúcra agus níl úsáid leis ach mar shampla breise roghnach de rud tuaslagtha in aice le próca an tsalainn
cupáin phlaisteacha thrédhearcacha nó prócaí beaga	3	grúpa	seomra ranga	potaí iógairt glana nó prócaí suibhe
ciorcail de pháipéar scagtha	2	grúpa	trealamh na scoile	páipéar cistine láidir nó cón scagaire caife
tonnadóir plaisteach	1	grúpa	trealamh na scoile	an leath uachtair de bhuidéal plaisteach glan, an caipín bainte de, agus é á úsáid bun os cionn mar thonnadóir
miasa nach bhfuil domhain, nó fochupáin	1	grúpa	seomra ranga	claibíní próca nó tráidirí bia plaisteacha glana
taespúnóga plaisteacha nó spúnóga ceardaíochta	1	grúpa	seomra ranga	maidí líreacán le corraí
tráidirí	1	grúpa	seomra ranga	claibíní móra plaisteacha nó deasc chlúdaithe le nuachtán
lipéid agus pinn luaidhe	1	grúpa	seomra ranga	téip pháipéir agus marcóir
crúiscín uisce ghlain	1	rang	seomra ranga	uisce sconna i mbuidéil
ceirteacha nó tuáillí páipéir chun doirteadh a ghlanadh	1	rang	seomra ranga	seantuáillí soithí

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Malairt ar chostas íseal
Leathanach na Dialainne Imscrúdaithe	1	dalta	seomra ranga	leathanach A4 glan roinnte le línte i dtrí chuid a bhfuil ceannteideal ar gach ceann: tuar agus rogha faoin tsraith salainn; breathnóireacht ar an scagadh; mias an tsalainn anois agus níos déanaí

Pointe faire sábháilteachta

Ná blaiseadh aon duine aon mheascán. Ná húsáidtear aon fhoinsé teasa le haghaidh galú: leac na fuinneoige nó seilf radaitheora the amháin. Glan suas aon doirteadh, coinnigh an gaineamh den urlár, agus bíodh na lámha nite ag gach duine sula bhfágann siad; seiceáil go bhfuil na miasa socair agus go bhfuil lipéad orthu.

Céimeanna teagaisc

- **Ní hionann tuaslagtha agus imithe:** Tóg amach an próca gainimh in aice leis an bpróca salainn atá glé. Ná scríobh ar an gclár ach ‘meascán’ agus ‘tuaslagán’, agus ‘ní hionann tuaslagtha agus imithe’. Má deirtear ‘imithe as radharc’ nó ‘iompaithe ina uisce’, ceartaigh go séimh é: tá na cáithníní fós sa leacht, ach tá siad róbheag le feiceáil. Coinnigh na téarmaí ‘scagadh’ agus ‘galú’ don timthriall a léireoidh tú.
- **Cad a cheapann tú?:** Smaoinigh-Péireáil-Roinn ar dhá cheist chasta: cá ndeachaigh an salann tuaslagtha, agus cad a choinneoidh an scagaire siar? Scríobh dhá thuar nó trí thuar, i bhfocail na ndaltaí, ar an gclár gan iad a cheartú. Fiafraigh: má tá an salann fós ann, cén fáth nach féidir linn é a fheiceáil?
- **Conas a fhaighimid ábhair ar ais:** Léirigh an timthriall iomlán os ard. Fill páipéar scagtha ina chón, doirt an t-uisce gainmheach go mall, agus ainmnigh an próiseas: scagadh. Doirt sraith thanaí den tuaslagán salainn isteach i mias éadomhain a bhfuil lipéad uirthi ar an leac fuinneoige a socraíodh, agus ainmnigh an próiseas: galú; ná húsáid cócaireán, citeal ná tóstaer. Abair go mbeidh roinnt laethanta ann sula bhfeicfear criostail; níl ann inniu ach tús an fheithimh.
- **Scag agus ullmhaigh na miasa:** Tabhair amach na tráidirí agus leathanach na Dialainne. Is iad na grúpaí a shocraíonn tiús na sraithe salainn (triomaíonn scannán tanaí níos tapúla in aimsir fhionnuar na hÉireann) agus seiceáil amháin chun a dheimhniú gur éirigh leo an gaineamh a fháil ar ais. Siúil timpeall agus déan cinnte go ndoirtear go mall, go dtosaítear arís má stróictear an páipéar, agus nach ndoirtear go bhfuil an salann ‘ar ais’ inniu. Téann na miasa go léir go dtí an áit chéanna.
- **Breathnaigh agus taifead:** Ceannteidil ar an gclár bán idirghníomhach: tuar agus rogha faoin tsraith salainn; breathnóireacht ar an scagadh; mias an tsalainn anois (spás do níos déanaí). Seiceáil go gcoinnítear nótaí fíorasacha (gaineamh fliuch sa pháipéar, uisce níos gléine thíos faoi) ar leith ón smaointeoireacht (an salann fós tuaslagtha). Má chuireann an t-uisce thar maoil, is sonraí úsáideacha é sin, ní teip.
- **Cad a léiríonn an fhianaise:** Téigh ar ais chuig na tuair ar an gclár. Caighdeán comhroinnte cruthúnais: tá an gaineamh cruthaithe inniu; fanfaidh an chonclúid faoin salann go dtí go mbeidh criostail le feiceáil. Cleacht abairt bhreathnóireachta amháin agus abairt thátail amháin. Críochnaigh le habairt amháin don rang ar fad: fuaireamar an gaineamh ar ais trí scagadh; tá an salann fós sa leacht go dtí go bhfeicfear criostail.

Cad ba cheart a bheith le feiceáil

Scagadh: fanann an gaineamh fliuch sa pháipéar; bíonn cuma níos gléine ar an uisce thíos faoi. Mias an tsalainn: níl ach leacht glé ann inniu. Níl aon solad le feiceáil. De ghnáth tosaíonn criostail ag teacht laistigh de chúpla lá scoile ar leac fuinneoige the; d'fhéadfadh sé an chuid is mó de sheachtain a thógáil go dtriomódh sé go hiomlán in aimsir fhionnuar. Mura bhfeictear aon rud, bhí an tsraith ródhomain nó bhí an leac rófhuar/róthais. Bog an mhias go seilf radaitheora the shábháilte agus lean ort ag seiceáil.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **‘Tá an salann imithe as radharc’ nó ‘iompairthe ina uisce’.** Coinnigh suas an próca glé agus mínigh go séimh: tá cáithníní salainn fós sa leacht, ach tá siad róbheag le feiceáil. Taispeáin an mhias atá ag fanacht: ní choinneoidh an scagaire siar iad; is é an galú níos déanaí an cruthúnas.
- **‘Coinneoidh an scagaire siar an salann chomh maith leis an ngaineamh.’** Tar éis do na grúpaí scagadh, fiafraigh díobh cad atá sa pháipéar i gcomparáid leis an méid a chuaigh tríd. Déan nasc arís le tuaslagtha agus neamhthuaslagtha: níl ach na gráinní neamhthuaslagtha rómhór do na poill.
- **Maíonn daltaí ‘fuaireamar an salann ar ais’ an lá céanna.** Cuir stop leis an maíomh agus athluaigh an caighdeán comhroinnte: tá an gaineamh cruthaithe inniu; fanann an chonclúid faoin salann go dtí go bhfeictear screamh bhán nó criostail ar an mias i ndáiríre.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Fill cón scagtha amháin roimh ré agus tairg stiall abairte: ‘Choinnigh an scagaire siar _____. Chuaigh an t-uisce _____.’ • Déan doirteadh an tuaslagáin salainn ag bord an mhúinteora, le líne mharcáilte ar an mias don tsraith thanaí.	• Spreag míniú gearr ‘cén fáth’ ar thiús a sraithe salainn agus seiceáil amháin chun a dheimhniú gur éirigh leo an gaineamh a fháil ar ais, ar leathanach na Dialainne. • Má bhí an páipéar blocáilte, fiafraigh cad a léiríonn an t-uisce a chuir thar maoil fós faoin ngaineamh neamhthuaslagtha.	• Fiafraigh an bhféadfadh scagadh salann tuaslagtha a fháil ar ais choíche, agus cén fhianaise a chruthódh é. • Cuir roghanna dhá ghrúpa maidir le tiús i gcomparáid lena chéile agus tuar cén mhias a mbeidh criostail le feiceáil uirthi ar dtús.

Nasc traschuraclaim

Déan nasc le linnte cladaigh cois farraige agus le logáin shailhte ag triomú faoin ngrian: an galú mall céanna a fhágann solad ina dhiaidh, le feiceáil ar chladaí na hÉireann.